

MARIA BISZTRAI

DESPRE

TRADIȚII ȘI PERSPECTIVE LA TEATRUL MAGHIAR DIN CLUJ

Maria Bisztrai. Directoare a Teatrului Maghiar din Cluj. Am asistat la examenul ei de producție în 1951, după absolvirea Institutului de teatru din Cluj (unde i-au fost profesori Ferenc Delly, Lajos Nagy Kómives, și artistul poporului, Gyorgy Kovacs); am văzut-o apoi în primul rol jucat pe scena teatrului clujan (pe care n-a părăsit-o niciodată): Zița din O noapte furtunoasă de I. L. Caragiale; am văzut-o după aceasta, jucând în zeci de alte spectacole. Între rolurile interpretate: Stela Campbell din Dragă mincinosule, Blanche Dubois din Un tramvai numit dorință, Irina, apoi Natașa din Trei surori, Femeia-comisar din Tragedia optimistă, Elmira din Tartuffe, Eszter din Chef boieresc, Gittel Mosca din Doi pe un balansoar...

O întreb acum cum se simte în noua ipostază directorială...

— În cei o sută șaptezeci și șapte de ani de existență a teatrului maghiar din Cluj, sînt prima femeie-director. Înaintașii mei au fost oameni cu experiență, mari personalități ale vieții culturale din Transilvania... Mi se pare firesc sentimentul de grea stînjnire care m-a încercat în prima clipă. Dar dragostea mea pentru teatru este profundă și totală, urăsc comoditatea, iar principiul meu de viață este fuga de șablon. Nădăjduiesc că toate acestea mă vor ajuta să-mi îndeplinesc coplesitoarea nobilă misiune ce mi s-a încredințat. Pornesc în această nouă activitate cu inima deschisă, cu pasiune și cu încredințarea că voi întîlni susținere și înțelegere. Voi încerca să muncesc în teatru — cu puterea unui bărbat, dar cu inima unei femei.

— Considerați interesant și reprezentativ repertoriul Teatrului Maghiar din Cluj în ultimii douăzeci și cinci de ani?

— În bună măsură, da. Piesa autohtonă a fost, întotdeauna, bine primită pe scena acestui teatru. Două lucrări de Lucian Blaga (*Zamolxe*, în 1924, și *Cruciada copiilor*, în 1940) s-au reprezentat, pentru prima dată, aici. În acești douăzeci și cinci de ani, au văzut cu succes lumina rampei, pe scena teatrului nostru, Caragiale, Delavrancea, Mihail Sebastian, Camil Petrescu, Victor Eftimiu, Lucia Demetrius, Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Al. Mirodan, Paul Everac, Andras Sütő, Tamás Deak, György Mehes, Ion Băieșu, Maria Földes. Nu se poate trece ușor nici pe lîngă efortul de a valorifica marea dramaturgie universală; au fost montate opere de Sofocle, Shakespeare, Molière, Goldoni, Shaw, Cehov, Gorki. Așa cum, firește, mi se pare vrednic să sublinieze locul important pe care-l ocupă în repertoriul nostru literatura dramatică maghiară, în deosebi clasicii: Heltay, Mikszath, Szigligeti, Barta Lajos, Moricz...

— Așa fiind, perspectivele repertoriului și, concret, planurile viitoarei stagiuni...

— Chestiune, trebuie să mărturisesc, destul de spinoasă. Iată, citez din Cezar Boliac: „arta trebuie să proclame adevărul, dreptatea, trebuie a se cobori în inima

poporului, a fulgera apărătorii lui cu fulgerul muzei, a împinge neamul omenesc către o ursită mai ferice. Acea poezie care n-ar răspunde la simțămintele poporului s-ar izola de popor, de națiune, ar pieri. Scena formează din zi în zi gustul publicului". Sînt cuvinte asupra cărora meditez îndelung. Vrem să satisfacem categorii diverse de spectatori, fără a coborî nivelul exigenței. Așadar, să nu jucăm doar „pentru spectatori primelor zece rînduri” și nici „pentru cei de la galerie”. Să alegem deci piese care să placă, deopotrivă, și umora și altora. Ceea ce nu înseamnă de fel viziune eclectică. Practic, ne gîndim să inaugurăm stagiunea viitoare cu o piesă de Horia Lovinescu după care ar fi să urmeze o scriere pentru tineret a lui Janos Matekovics, *Fata era a cincisprezece...*, György Mehes ne-a predat o comedie polițistă intitulată *Doamna în hermină*. Mai lucrăm și cu alți autori pentru definitivarea unor texte. Cu alte cuvinte, punem pondere, în continuare, pe dramaturgia autohtonă. Ne ispitește, în același timp, încercarea de a reinvia o veche tradiție — inițiată de marele om de cultură, fost director al teatrului, înainte de primul război mondial, Jenő Janovics — și anume, un ciclu al dramelor shakespeareene. Pe o întinsă distanță în timp, an de an, cite o piesă a marelui Will și așa, acumulînd stagiune de stagiune, într-un afiș permanent, montările din stagiunile precedente.

La capitolul dramei maghiare contemporane, avem în studiu o piesă de László Nemeth: *Cei doi Bolyai* și ne-am oprit la *Cireasa neagră* de Sandor Hunyadi, autor din perioada interbelică, fierbinte militant pentru prietenia dintre popoare, cu deosebire în această lucrare, a cărei acțiune se petrece în timpul primului război mondial.

Firește, nu uităm valorile dramatice contemporane. Studiile noastre se apleacă pe scrieri care pornesc de la Arthur Miller și Tennessee Williams, și ajung la Françoise Sagan.

Și o altă veche tradiție, inițiată de același excepțional om de teatru care a fost Jenő Janovics, pe care ținem s-o reluăm: spectacolele pentru tineret, organizate pe bază de abonamente. Pentru momentul inaugural al acestui ciclu, am ales un text al cunoscutului folclorist Elek Benedek, de la a cărui moarte se împlinesc anul acesta 75 de ani. Piesa, de fapt un basm dramatizat, se numește *Un fecior de crai fără pereche*. În aceeași ordine de idei (în perspectiva deocamdată a unei perioade de cinci ani), ne gîndim la un ciclu de istorie a teatrului, de la tragicii greci — pînă în zilele noastre. Năzuim, anume, la niște spectacole întocmite în conformitate cu programa de învățămînt, precedate de conferințe-lectii, așa fel încît rolul teatrului în educarea tinerei generații, în formarea viitorului spectator, să capete un caracter nu numai concret, dar și sistematic.

În sfîrșit, un capitol, cred, de importanță covârșitoare pentru înseși rosturile artistice și de eficiență continuă ale teatrului: în planurile noastre intră și continuarea unor spectacole de studio, pentru care vom alege — ca și pînă acuma — piese cu o distribuție redusă, apte să constituie un studiu permanent pentru profesionalizarea actorului. Vom continua și recitalurile literare, care s-au bucurat întotdeauna de un real succes la public, pregătind un montaj poetic închinat centenarului Lenin, și un altul pe versurile lui Petofi.

Ne considerăm și dorim să fim un teatru de repertoriu, menținînd mereu pe afiș cîte 15—20 de piese. De aceea, vom acorda aceeași importanță reluărilor ca și pieselor în premieră.

Aș vrea să închei acest capitol lansînd un apel călduros către dramaturgii noștri, pentru care porțile teatrului maghiar din Cluj vor fi întotdeauna larg deschise.

— *O ultimă întrebare: despre rolul Teatrului Maghiar din Cluj în contextul cultural de azi al țării noastre?*

— Consider că teatrul este un important for în păstrarea și continuarea tradițiilor fiecărei naționalități. Menținînd aceste tradiții, toate strădaniile noastre pe tărîm artistic se încadrează în efortul comun al întregului popor de a fi folositor patriei socialiste. Valorificarea tradițiilor culturale specifice populației de pe meleagurile noastre asigură autocunoașterea necesară încadrării în frontul larg al culturii socialiste, unitară și multicoloră.

Am preluat de la înaintașii noștri dragostea și respectul față de teatru și avem datorită de a preda această ștafetă generațiilor viitoare. Tot ceea ce facem, lupta și strădaniile noastre sînt pentru om, în folosul omului. Iată programul nostru!

Interviu de MIHAI CRIȘAN